

Sygn. akt I ACa 88/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Artur Kowalewski
Sędziowie:	SA Danuta Jezierska (spr.) SA Mirosława Gołuńska
Protokolant:	sekr.sądowy Magdalena Stachera

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2014 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa T. H.

przeciwko R. T. (1) i A. T. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 400/10

I. zmienia zaskarżony wyrok:

1. w punkcie piątym w ten sposób, że zasądza dodatkowo od pozwanych R. T. (1) i A. T. (1) solidarnie na rzecz powódki T. H. kwotę 20.699 (dwadzieścia tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt dziewięć) złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 6 grudnia 2013 roku, a w pozostałym zakresie powództwo oddala,

2. w punkcie szóstym ustalając, że powódkę obciążają koszty procesu w 41,5%, a pozwanych w 48,5%, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu Sądu Okręgowego w Szczecinie;

II. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 2.835 (dwa tysiące osiemset trzydzieści pięć) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Danuta Jezierska Artur Kowalewski Mirosława Gołuńska

Sygn. akt: I AC 88/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w punkcie I uchylił wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 30 września 2010 r. w całości, w punkcie II i III zasądził od pozwanego R. T. (1) na rzecz powódki T. H. kwotę 67.066 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w stosunku do pozwanego w pozostałym zakresie, w punktach V i VI zasądził od pozwanych R. T. (1) i A. T. (1) solidarnie na rzecz powódki T. H. kwotę 58.567 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w stosunku do pozwanych w pozostałym zakresie, w punkcie VII ustalił, że koszty procesu obie strony obowiązane są ponieść po połowie pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu Sądu Okręgowego w Szczecinie.

Sąd Okręgowy ustalił, że wyrokiem zaocznym z dnia 30 września 2010 r. zasądził od R. T. (1) na rzecz T. H. kwotę 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2009 r. aż do dnia zapłaty oraz od R. T. (1) i A. T. (1) solidarnie na rzecz T. H. kwotę 150.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 grudnia 2009 r. aż do dnia zapłaty, orzekł o kosztach procesu i wyrokowi nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

W sprzeciwie od powyższego wyroku zaocznego pozwani R. T. (1) i A. T. (1) wnieśli o jego uchylenie i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwani zakwestionowali występowanie przesłanek uzasadniających wydanie wyroku zaocznego oraz zaprzeczyli wszystkim wyraźnie nie przyznanym twierdzeniom strony przeciwnej. Zdaniem pozwanych darowane im nieruchomości mają charakter rolny. Zakwestionowali też szacunkową wartość nieruchomości jako dalece odbiegającą od rzeczywistości.

J. G. pozostawał w konkubinacie z B. T. - matką pozwanego R. T. (1). J. G. nie przysposobił pozwanego R. T. (1). Pozwani R. T. (1) i A. T. (1) pozostają w związku małżeńskim. Do śmierci J. G. pozwani zamieszkiwali wspólnie z matką R. T. (1) i J. G. w budynku mieszkalnym położonym w K., na działce gruntu nr (...). Wspólnie prowadzili gospodarstwo rolne, z którego się utrzymywali. J. G. był właścicielem nieruchomości rolnej zabudowanej budynkiem mieszkalnym i dwoma budynkami gospodarczymi, położonej w obrębie K., gmina O., składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 11,42 ha, dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadził księgę wieczystą KW nr (...). W dniu 8 lutego 2005 r. J. G. darował przedmiotową nieruchomość małżonkom R. i A. T. (1) na ich majątek wspólny, a obdarowani darowiznę tę przyjęli. Nieruchomość została wydana obdarowanym w dniu darowizny. W dniu 29 grudnia 2005 r. A. T. (1) zawarła warunkową umowę sprzedaży nieruchomości rolnej na rzecz E. i S. małżonków Ż., stanowiącej jej wyłączną własność, oznaczonej jako działka numer (...) o powierzchni 0,50 ha, położona w W., pod warunkiem, że Agencja Nieruchomości Rolnych nie skorzysta z przysługującego jej prawa pierwokupu. Strony tej umowy ustaliły cenę sprzedaży tej nieruchomości na kwotę 9.000 zł.

J. G. był również właścicielem nieruchomości stanowiącej niezabudowane działki gruntu o numerach (...) o powierzchni 0,46 ha, (...) o powierzchni 1,94 ha, (...) o powierzchni 1,10 ha, położonej w K., dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadził księgę wieczystą KW nr (...) oraz nieruchomości stanowiącej niezabudowaną działkę gruntu o numerze (...) o powierzchni 1,14 ha, położonej w K., dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadzi księgę wieczystą nr KW (...). W dniu 28 grudnia 2007 r. J. G., na podstawie umowy darowizny darował te nieruchomości pozwanemu R. T. (1).

W okresie obecności J. G. w budynku mieszkalnym położonym na działce nr (...), zamieszkiwanym również przez jego konkubinę B. T. oraz R. T. (1) i A. T. (1) zostało założone centralne ogrzewanie. Koszty wykonania tych prac ponieśli J. G. z B. T. oraz małżonkowie R. i A. T. (1).

J. G. zmarł w dniu 23 stycznia 2008 r. W chwili śmierci był stanu wolnego, gdyż jego małżeństwo z matką powódki zostało rozwiązane przez rozwód. Matka powódki wyjechała do Czech. W chwili śmierci J. G. miał dwie córki: T. H. i M. D.. Syn Z. G. zmarł przed nim, pozostawiając dwie córki R. G. i A. J. B.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 17 lipca 2008 r. Sąd Rejonowy w Goleniowie stwierdził, że spadek po J. G. na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyły: córki T. H. i M. D. po 1/3 części oraz wnuczki R. G. i A. B. (1) po 1/6 części.

W chwili śmierci J. G. nie był właścicielem żadnych wartościowych przedmiotów i praw majątkowych. Po śmierci J. G. pozwani wykonali nową elewację i dach w budynku mieszkalnym.

W dniu 13 sierpnia 2008 r. R. T. (1), R. G., A. B. (1), T. H., M. D. zawarli „umowę przedwstępną o wypłacenie zachowku” . Pozwana A. T. (1) nie była stroną tego porozumienia. W umowie tej R. T. (1) zobowiązał się do wypłacenia tytułem zachowku po J. G. na rzecz R. G. kwoty 50.000 zł, na rzecz A. B. kwoty 50.000 zł, na rzecz T. H. – 100.000 zł oraz na rzecz M. D. – 100.000 zł. Wypłata tych kwot miała nastąpić w terminie 30 dni od daty sprzedaży działek o nr (...) oraz działki nr (...). Strony tej umowy postanowiły w niej, że ww. kwoty wyczerpują ich roszczenia z tytułu zachowku. Zastrzegły, że jeżeli R. T. (1) nie wypłaci tych kwot zgodnie z umową, uprawnione będą miały prawo żądać zachowku od całego majątku. Pomimo wyzbycia się części własności tych działek R. T. (1) nie dokonał wypłaty umówionych kwot. Natomiast w dniu 23 grudnia 2008 r. dokonał darowizny w udziałach po 1/2 na rzecz R. G. oraz A. B. działki gruntu nr (...). Obdarowane oświadczyły, że darowizna wyczerpuje ich roszczenia z tytułu zachowku po J. G.. R. G. i A. B. (1) sprzedały powyższą działkę za kwotę 60.000 zł.

W dniu 30 października 2008 r. R. T. (1) na podstawie warunkowej umowy sprzedaży pod warunkiem, że Agencja Nieruchomości Rolnych nie skorzysta z przysługującego jej prawa pierwokupu sprzedał małżonkom A. B. (2) i R. B. prawo własności nie zabudowanej działki nr (...) o powierzchni 1,10 ha wydzieloną z nieruchomości rolnej, położonej w obrębie K., gmina O., dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Cenę sprzedaży tej nieruchomości ustalono na kwotę 120.000 zł.

W dniu 17 sierpnia 2009 r. pozwany sprzedał na rzecz M. B. i A. B. (3) na ich majątek wspólny działkę gruntu nr (...) o powierzchni 0,46 ha położonej w obrębie K., gmina O., pod warunkiem, że Agencja Nieruchomości Rolnych nie skorzysta z przysługującego jej prawa pierwokupu. Cena nieruchomości ustalona w umowie wyniosła 20.000 zł.

Pozwany R. T. (1) jest właścicielem działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

W dniu 5 lutego 2010 r. pozwani R. T. (1) i A. T. (1) przenieśli na M. i T. J. małżonków M. udział wynoszący 1/2 części w prawie własności oraz na rzecz J. D. udział wynoszący 1/2 część w prawie własności nie zabudowanej działki nr (...) działki nr (...) o powierzchni 3.8106 ha położonej w obrębie K. za łączną kwotę 40.000 zł.

J. G. nie uczynił żadnych darowizn na rzecz swojej córki T. H.. Nie uzyskała ona żadnej kwoty, rzeczy lub praw majątkowych od pozwanych R. T. (1) lub A. T. (1) tytułem spłaty lub rozliczenia należnego jej po ojcu zachowku. T. H. zamieszkuje w Czechach, do których wyjechała po ukończeniu 18 roku życia. Od tego czasu rzadko odwiedzała ojca nie była obecna na jego pogrzebie.

Pismami z dnia: 20 sierpnia 2009 r., 17 września 2009 r. i 19 listopada 2009 r. powódka T. H. i jej siostra M. D. wezwały R. i A. T. (1) do zapłaty zachowku po J. G. w łącznej kwocie 250.000 zł. W odpowiedzi na pismo powódki i jej siostry z dnia 20 sierpnia 2009 r. pozwany R. T. (1) wskazał na możliwość zawarcia porozumienia polegającego na przekazaniu im gruntów z możliwością ich podzielenia na kilka lub kilkanaście działek budowlanych.

Wyrokiem z 12 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od pozwanego R. T. (1) na rzecz powódki M. D. kwotę 71.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 marca 2012 r., oddalił powództwo w stosunku do pozwanego w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanych R. T. (1) i A. T. (1) solidarnie na rzecz powódki M. D. kwotę 93.833,40 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 marca 2012 r., oddalił powództwo w stosunku do pozwanych w pozostałym zakresie, orzekł też o kosztach procesu.

Nieruchomość zabudowana położna w K., stanowiąca działki nr (...) o łącznej powierzchni 11,42 ha, dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie prowadził księgę wieczystą KW nr (...) według stanu na 23 stycznia 2008 r. i cen obecnych przedstawiała łączną wartość w kwocie 475.600,00 zł w tym wartość rynkowa dla działki nr (...) zabudowanej budynkiem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi wynosi 227.400 zł, a wartość rynkowa dla działki nr (...) wynosi 248.200 zł. W dniu dokonywania darowizny nieruchomość nie była objęta miejscowym

planem zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z obowiązującym wówczas studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, działka nr (...) przeznaczona była pod zabudowę zagrodową z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi oraz grunty orne, zaś działka nr (...) – grunty orne. Budynek mieszkalny położony na tej działce jest budynkiem jednorodzinny w zabudowie wolnostojącej, parterowy wybudowany w technologii tradycyjnej w latach przedwojennych. Jakość użytych materiałów oraz stan techniczny budynku daje podstawę do określenia stanu technicznego budynku na dzień 23 stycznia 2008 r. jako zadowalający, natomiast standard wykończenia i jakość użytych materiałów jest średni.

Wartość nieruchomości niezabudowanych, objętych darowizną z dnia 28 grudnia 2007r. według ich stanu z dnia dokonania darowizny i cen obecnych stanowi kwotę 402.400 zł, w tym działki nr (...) – 57.100,00 zł, działki nr (...) – 229.900,00 zł, działki nr (...) – 115.400,00 zł, działki nr (...) – 20.700,00 zł. W dacie dokonania tej darowizny część działek: (...)objęta była miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego jako tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług. Pozostała ich część i cała działka nr (...), zgodnie z obowiązującym wówczas studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przeznaczone były jako gruntu orne.

Sąd Okręgowy mając na uwadze takie ustalenia uznał, że powództwo T. H. zasługuje na częściowe uwzględnienie. Wskazał, że podstawę prawną żądania pozwu stanowił art. 991 k.c. w zw. z art. 1000 § 1 k.c. Podkreślił, iż bezspornym było, iż powódka jest córką spadkodawcy oraz to, że w chwili śmierci spadkodawcy w skład jego majątku nie wchodziły żadne wartościowe rzeczy i prawa, natomiast pozwani nie byli uprawnieni do zachowku po J. G. i nie byli jego spadkobiercami. Za bezsporne Sąd uznał również fakt, iż przed śmiercią J. G. dokonał dwóch darowizn: w dniu 8 lutego 2005 r. na rzecz obojga pozwanych i w dniu 28 grudnia 2007 r. wyłącznie na rzecz pozwanego R. T. (1). Wskazał, że zachówek po zmarłym ojcu, przypadający powódce odpowiada 1/6 wartości spadku należnego jej z ustawy. Dokonując ustalenie tzw. substratu zachowku, Sąd kierował się treścią art. 993 - 995 k.c. Ponieważ spadek po J. G. nie zawierał żadnych wartościowych aktywów, ani żadnych pasywów, przy ustalaniu substratu zachowku Sąd doliczył wyłącznie darowizny z majątku spadkodawcy z dnia 8 lutego 2005 r. i 28 grudnia 2007 r., jako że zostały dokonane w ciągu 10 lat, licząc wstecz od dnia śmierci spadkodawcy (art. 993 k.c. w związku z art. 994 § 1 k.c.). Sąd, ustalając wartość nieruchomości objętych umowami darowizny, oparł się na opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości, którą uznał za w pełni przekonującą. Wskazał, że wynika z niej, że wartość nieruchomości darowanych małżonkom T. w dniu 8 lutego 2005 r. przez J. G. odpowiada kwocie 475.600 zł, zaś wartość nieruchomości darowanych w dniu 28 grudnia 2007 r. pozwanemu R. T. (1) przedstawia wartość 402.400 zł. Substrat zachowku odpowiada zatem kwocie 878.000,00 zł (475.600,00 zł + 402.400,00 zł). Należny powódce zachówek to 1/6 z tej kwoty, a po potrąceniu wartości działki przekazanej wnuczkom spadkodawcy R. G. i A. B. tytułem rozliczenia należnego im zachowku wynosił 125.633,33 zł. Zdaniem Sądu zarzuty pozwanych do opinii nie były uzasadnione.

Sąd nadto podkreślił, że w pierwszej kolejności zobowiązany do zapłaty zachowku jest obdarowany później, a nie obdarowany wcześniej (art. 1001 k.c.). Po drugie obdarowany jest obowiązany do zapłaty kwoty potrzebnej do uzupełnienia zachowku tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny (art. 1000 § 1 zd. drugie k.c.). Spośród kilku obdarowanych, obdarowany wcześniej ponosi odpowiedzialność stosownie do art. 1000 k.c. tylko wtedy, gdy uprawniony do zachowku nie może uzyskać uzupełnienia zachowku od osoby, która została obdarowana później (art. 1001 k.c.). Niemożność uzyskania zachowku od obdarowanego później zachodzi przede wszystkim, gdy występują przeszkody prawne lub faktyczne, w szczególności po stronie obdarowanego później zachodzi brak wzbogacenia, istnieje jego własne uprawnienie do zachowku lub egzekucja z jego majątku okazała się nieskuteczna. W sytuacji zaś, gdy uzyskanie zachowku od obdarowanego później jest obiektywnie możliwe, obdarowany wcześniej nie odpowiada za zapłatę zachowku. Powódka mogła korzystając z przysługującego jej roszczenia, dochodzić zapłaty ww. kwoty 125.633,00 zł zachowku w pierwszej kolejności od pozwanego R. T. (1), do tego w granicach jego wzbogacenia powstałego na skutek darowizny z dnia 28 grudnia 2007 r. R. T. (2), zdaniem Sądu, został wzbogacony w następstwie uczynionej na jego rzecz darowizny z dnia 28 grudnia 2007 r., o wartość działki nr (...), która nadal jest jego własnością, oraz o wartość, jaką przedstawiają aktualnie działki nr (...). Pozwany nie wzbogacił się jednak o wartość działki nr (...) – darował ją innym osobom uprawnionym do zachowku po J. G., w ramach rozliczenia tego zachowku. Pozwany został zatem wzbogacony na skutek darowizny z dnia 28 grudnia 2007 r. o łączną kwotę 402.400 zł (57.100 zł + 229.900 zł +

115.400 zł). Z tej kwoty powódka może dochodzić od pozwanego 1/6 części należnego jej zachowku, co stanowi kwotę 67.066 zł. Zaspokojenie należnego powódce zachowku po zmarłym ojcu w kwocie 125.633,33 zł powinno, zdaniem Sądu, być dokonane także przez obdarowanych wcześniej R. T. (1) i A. T. (2) ze wzbogacenia uzyskanych przez nich nieruchomości na skutek darowizny z 8 lutego 2005 r.

Pozwani zostali wzbogacony na skutek tej darowizny o łączną kwotę 475.600 zł (227.400 zł + 248.200 zł). Pozwani sprzedali działkę nr (...) w dniu 5 lutego 2010 r. za łączną kwotę 40.000 zł. Działka nr (...) - jej wartość aktualna według stanu z dnia darowizny, zgodnie z opinią biegłego to kwota 248.200 zł. Powódka mogła zatem dochodzić od pozwanych 1/6 części należnego jej zachowku, co stanowi, zdaniem Sądu, kwotę 58.567 zł (125.633 zł – 67.066 zł).

Z Powyższych przyczyn w pozostałym zakresie powództwo T. H. Sąd uznał za bezzasadne.

Sąd dokonał też analizy żądania pod kątem zarzutu z art. 5 k.c., gdyż pozwani zarzucali, iż postawa powódki wobec spadkodawcy była niewłaściwa, a przejawiało się to w braku zainteresowania powódki osobą swojego ojca. Zdaniem Sądu żądanie powódki zapłaty przez pozwanych kwoty pieniężnej tytułem przysługującego jej zachowku nie mogło być uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego na gruncie art. 5 k.c. Także sytuacja osobista i majątkowa pozwanych nie przemawiała za oddaleniem żądania powództwa o zachówek, skoro pozwani jako obdarowani przez J. G. powinni być przygotowani do zaspokojenia roszczeń T. H. jako uprawnionej do zachowku już w momencie uprawomocnienia postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku z dnia 17 lipca 2008 r.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. a o kosztach procesu na podstawie art. 98 k.p.c. oraz art. 100 k.p.c.

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 5 grudnia 2013 r. w części oddalającej powództwo co do kwoty 20.699 zł i w zakresie orzeczenia o kosztach, nie zgodziła się powódka (pkt V i VI wyroku).

Zarzuciła naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów oraz sprzeczność dokonanych ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, skutkujące błędnym wyliczeniem łącznej sumy zachowku, przypadającej powódce od pozwanych R. i A. T. (1), w związku z darowiznami otrzymanymi w/w od spadkodawcy na kwotę 125.633,33 zł, podczas gdy przy prawidłowym ustaleniu wartości substratu zachowku na kwotę 878.000, zachówek ten wynosi 146.333,33 zł, a w konsekwencji po uwzględnieniu części kwoty zachowku w wysokości 67.066 zł zasądzonej od R. T. (1), zasądzenie tytułem zachowku solidarnie od małżonków R. i A. T. (1) 58.567 zł, zamiast należnej kwoty 79.266 zł.

Z tego względu powódka wniosła o zmianę wyroku w pkt IV w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 58.567 zł podwyższa się o 20.699 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty, zmianę pkt VI poprzez stosunkowe obciążenie stron kosztami procesu, tj. powódkę w wysokości 41,5% a pozwanych w 58,5% i zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki części należnych jej kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa adwokackiego, a nadto obciążenie pozwanych solidarnie kosztami postępowania apelacyjnego.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji powódki podnosząc, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się błędu rachunkowego, gdyż w swoim uzasadnieniu wskazał przyczyny, dla których przyjął, iż należny powódce zachówek wynosi jedynie 125.633,33 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki w całości okazała się zasadna.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia faktyczne Sądu I instancji, za wyjątkiem ustalenia, jaka kwota przysługiwała powódce tytułem zachowku, jak i co do zasady prawną ocenę poczynionych ustaleń i przyjmuje je jako własne. Zgodzić się jednak należy ze skarżącą, iż Sąd ten dopuścił się sprzeczności dokonanych ustaleń faktycznych z treścią zebranego materiału dowodowego poprzez błędne wyliczenie łącznej sumy zachowku przypadającego powódce od pozwanych, w związku z darowiznami uczynionymi na ich rzecz przez J. G.. Z niekwestionowanych na etapie apelacji

przez obie strony ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego wynika, że powódce jako córce spadkodawcy przysługiwało roszczenie o zachówek w wysokości 1/6 wartości spadku i nie otrzymała ona od spadkodawcy J. G. (który zmarł 23 stycznia 2008 r.), na poczet spadku żadnych darowizn. Bezspornym było także, że pozwani nie byli uprawnieni ani do spadku po J. G., ani do zachowku po nim, jak również to, że przez śmiercią J. G. dokonał dwóch darowizn: 8 lutego 2005 r. na rzecz R. T. (1) i A. T. (1) której wartość, obliczona zgodnie z art. 995 k.c., wynosiła 475.600 zł (nieruchomość rolna zabudowana, składająca się z działek nr (...)) oraz w dniu 28 grudnia 2007 r. na rzecz R. T. (1), której wartość wynosiła 423.100 zł (składająca się z działek nr (...)). Niekwestionowaną przez strony była także okoliczność, iż w chwili śmierci spadkodawcy w skład jego majątku nie wchodziły żadne wartościowe rzeczy i prawa oraz że R. T. (1) działkę nr (...) o wartości 20.700 zł (obliczonej zgodnie z art. 995 k.c.), darował w dniu 23 grudnia 2008 r. R. G. i A. B. – osobom uprawnionym do zachowku po J. G.. Słusznie w tej sytuacji przyjął Sąd, co również nie było kwestionowane przez strony, iż powódce w stosunku do pozwanych przysługiwało roszczenie o zachówek wynikające z przepisu art. 1000§ 1k.c. w zw. z art. 991 k.c., z obowiązkiem zaspokojenia według kolejności określonej w art. 1001 k.c. Strona powodowa nie kwestionowała przy tym w apelacji, że na poczet substratu zachowku nie powinna być zaliczona wartość działki nr (...) (kwota 20.700 zł), która pozwany R. T. (1) darował R. G. i A. B. w ramach rozliczenia przypadającego tym osobom zachowku, jako że o tą kwotę pozwany nie został wzbogacony. Tym samym wartość darowizn uczynionych przez spadkodawcę J. G. a podlegających zaliczeniu na poczet udziału spadkowego powinna stanowić kwota 878.000 zł (227.400 zł – działka nr (...), 248.200 zł – działka nr (...), 57.100 zł – działka nr (...), 229.900 zł – działka nr (...) i 115.400 zł – działka nr (...), bez działki nr (...)). Powódce z tego tytułu, zgodnie z art. 991 § 1 k.c. przysługiwała 1/6 wartości udziału spadkowego, a zatem kwota 146.333,33 zł, a nie jak błędnie przyjął Sąd Okręgowy – kwota 125.633,33 zł. Strona powodowa nie kwestionowała przy tym w apelacji zasady ustalenia przez Sąd kolejności, w jakiej obdarowani mieli ponosić odpowiedzialność za zapłatę zachowku, jak i faktu, że pozwany R. T. (1), w związku z darowizną z 28 grudnia 2007 r., zobowiązany był zapłacić tytułem zachowku kwotę 67.066 zł – zasądzoną punktem II wyroku. Okoliczności tej nie kwestionowali także pozwani w odpowiedzi na apelację. Słusznie natomiast powódka zarzucała, iż Sąd Okręgowy błędnie wyliczył kwotę zachowku, do zapłaty której zobowiązani byli solidarnie jako małżeństwo R. i A. T. (1), gdyż powinna ją stanowić kwota 79.267 zł, a nie jak błędnie przyjął Sąd – 58.567 zł (146.333 zł – 67.066 zł) i pozwani do takiej kwoty zostali wzbogaceni (1/6 z 475.600 zł – jako wartość darowanych im przez spadkodawcę nieruchomości bez działki (...), co daje 79.266,66 zł).

Te wszystkie okoliczności czynią apelację powódki w całości zasadną, gdyż Sąd I instancji dopuścił się zarzucanego w apelacji błędu rachunkowego, w wyniku dokonania nieprawidłowej operacji arytmetycznej przy obliczaniu wartości kwoty zachowku, jaka przysługiwała powódce od pozwanych.

Z tych przyczyn, w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w punkcie piątym w ten sposób, że zasądził dodatkowo od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 20.699 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 6 grudnia 2013 r., oddalając powództwo w pozostałej części. Konsekwencją zmiany wyroku w zakresie roszczenia głównego, była także zmiana w zakresie obowiązku poniesienia kosztów, gdyż zgodnie z wynikiem procesu powódkę koszty te powinny obciążać w 41,5% a pozwanych w 58,5%, gdyż w takim zakresie strony utrzymały się przy swoich żądaniach (art. 100 k.p.c.), przy czym w tym zakresie Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 350 § 1 k.p.c. dokonał sprostowania pkt I.2 swojego wyroku, gdyż omyłkowo ustalił koszty obciążające pozwanych na 48,5%, zamiast na 58,5%.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i § 13 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie (...). Na zasądzone koszty składa się kwota 1035 zł opłaty od apelacji i 1800 zł kosztów pełnomocnika, gdyż apelacja powódki została uwzględniona w całości.

Danuta Jezierska Artur Kowalewski Mirosława Gołuńska